

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Кузіної Вікторії Юрїївни

на тему «Ефективність виробництва пивоварного ячменю в умовах трансформаційних змін», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка

1. Актуальність теми дослідження та зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Ячмінь є важливою культурою для аграрного сектору та економіки загалом. Вирощування пивоварного ячменю є джерелом доходу для сільських господарств, а його переробка в пивоварінні сприяє створенню робочих місць та розвитку пивоварної промисловості. Пивоварний ячмінь є основною сировиною для виробництва пива. Від його якості залежить смакові якості напою. Вивчення та покращення технологій впливають на смакові характеристики пива. Вирощування ячменю може забезпечити стабільний дохід для сільськогосподарських виробників в умовах розвиненого ринку пива. Ячмінь відіграє роль у збереженні біорізноманітності, як частина сільськогосподарських екосистем. Ячмінь має значення, що виходить за межі простої сільськогосподарської культури. Його вплив на економіку, харчову промисловість, екологію та суспільство визначає його ключову роль у сучасному агросекторі.

В умовах сучасного сільського господарства, ефективність виробництва пивоварного ячменю стає ключовим питанням, що визначає якість пива та впливає на економічний розвиток агросектору. Ця проблематика стає дедалі актуальнішою у зв'язку із трансформаційними змінами, які відбуваються в агросфері та економіці загалом. Зміни клімату та інновації в сільському господарстві ставлять нові виклики перед виробниками пивоварного ячменю.

Стійкість до цих змін вимагає розробки нових технологій та стратегій вирощування, що забезпечить підвищення ефективності вирощування пивоварного ячменю.

Отже, тема ефективності виробництва пивоварного ячменю в умовах трансформаційних змін є надзвичайно актуальною та важливою. Врахування економічних, технологічних та соціальних аспектів дозволить розробити глобальні стратегії для сталого розвитку галузі та адаптації до сучасних викликів.

Дисертація виконувалась у відповідності з планом науково-дослідної роботи кафедри маркетингу підприємництва і організації виробництва Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва за темою «Науково-методологічне забезпечення підприємницької, маркетингової, логістичної діяльності підприємств агропродуктового комплексу та розвитку земельних відносин на інвестиційно-інноваційних засадах» (№ державної реєстрації – 0116U000001), що є частиною програми наукових досліджень «Теоретико-методологічне забезпечення економічного розвитку аграрного сектору економіки та сільських територій» (Координатор: ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН України, відділення соціально-економічних проблем розвитку сільських територій). У ході виконання роботи автор дослідив рівень ефективності виробництва і реалізації зерна ячменю, основні засади агропромислової інтеграції в секторі пивоварного використання та виявив і здійснив обґрунтування шляхів її підвищення.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ступінь обґрунтованості наукових положень висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації базується: на аналізі літературних джерел за даною проблемою, коректній постановці мети і задач наукового дослідження; на використанні сучасних методах дослідження і прийомах наукового пізнання; на

співставленні одержаних результатів з результатами інших дослідників; на загальноприйнятих допущеннях і обмеженнях, які вважаються правомірними, а також забезпечують повторюваність результатів з достатньою точністю.

Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних та методичних основ формування економічної ефективності виробництва зернової продукції – пивоварного ячменю в сільськогосподарських підприємствах на засадах агропромислової інтеграції, вивчення впливу системи чинників на економічну ефективність його виробництва, розробка ґрунтовних висновків і рекомендацій для сільгоспвиробника щодо доцільності цього напрямку виробничої діяльності та механізмів підвищення економічної ефективності виробництва пивоварного ячменю. Відповідно до мети сформульовано чіткі завдання, вирішення яких знайшло своє відображення в дисертаційній роботі.

Об'єктом дослідження є процес формування економічної ефективності виробництва та реалізації зернової продукції сільськогосподарськими підприємствами. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних положень та підходів щодо підвищення економічної ефективності виробництва та реалізації зерна на підприємствах агропромислового комплексу. Об'єкт, предмет та мета логічно поєднані в цілісне наукове дослідження питань ефективності виробництва пивоварного ячменю в умовах трансформаційних змін. Теоретичною та методологічною основою проведеного дослідження є ключові положення економічної думки, основні методи та ключові принципи і підходи загальносистемного економічного аналізу та загальної теорії статистики, законодавча та нормативна база з питань функціонування та регулювання діяльності агропромислового комплексу. У процесі виконання дисертаційної роботи були використані такі методи дослідження, як монографічний (виявлення причинно-наслідкових зв'язків); системного підходу (оцінка зернової підгалузі агропромислового виробництва та визначення її місця у формуванні економічного потенціалу країни); економіко-статистичний (всебічне та глибоке вивчення процесу формування кон'юнктури зернового ринку, оцінка рівня ефективності виробництва зерна ячменю в Україні, аналіз ефективності його реалізації на протязі маркетингового року); абстрактно-логічний, аналізу та

синтезу (для визначення ємності та територіальних меж необлікованого ринку пивоварного ячменю в Україні, потенціальних можливостей з його виробництва, узагальнення існуючих методів оцінки ефективності виробничо-господарської діяльності, формулювання загальних висновків та рекомендацій на підставі отриманих результатів); економіко-математичного та імітаційного моделювання (для визначення потенціалу України з виробництва пивоварного ячменю, прогнозування кон'юнктури ринку, обчислення площ та обсягів регіонального виробництва), когнітивного моделювання (при оцінці факторів щопливають на рівень ефективності виробництва зерна) тощо.

3. Наукова новизна і достовірність одержаних результатів і висновків

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні основних складових формування ефективності виробництва зерна пивоварного ячменю в сільськогосподарських підприємствах та визначення на цій основі шляхів її підвищення з урахуванням як виробничого потенціалу підприємства, так і показників ефективності виробництва та реалізації зернової продукції. До головних положень наукової новизни дисертаційної роботи належать такі:

вперше обґрунтовано методику системного підходу до оцінки особливості функціонування структурованого ринку пивоварного ячменю в Україні: передумови, шляхи, принципи його формування та визначено їх роль у формуванні ефективності виробничого напрямку з вирощування ячменю пивоварного призначення;

вперше розроблено класифікацію індикаторів визначення доцільності розвитку виробничого напрямку з урахуванням специфіки існуючих ринкових умов, яка може слугувати для аграрія за методику консолідованої оцінки інвестиційної привабливості виробництва пивоварного ячменю засобом раціонального поєднання ресурсних можливостей господарства, порівняльного аналізу існуючих технологій та основних економічних показників у

обов'язковому співставленні з показниками якості зерно продукції відповідно до вимог цільового призначення;

удосконалено поняття «пивоварний ячмінь» в світі осучаснених до європейського рівня вимог якості, де на відміну від існуючих визначальним у формуванні ефективності виробництва є пивоварна якість, не за визначенням Державного реєстру сортів, а за конкурентоздатністю та попитом на ринку пивоварного використання;

удосконалено класифікацію сукупності факторів впливу та ступеню їх впливу на ефективність виробництва зерна протягом всіх ланок ланцюжка виробничо-збутової діяльності в господарстві, що на відміну від наявних обґрунтовує доцільність вирощування ячменю пивоварного використання;

удосконалено методика впровадження на виробництві інтегрованої системи управління пивоварною якістю, як одного з основоположних чинників в структурі заходів з підвищення економічної ефективності виробництва ячменю пивоварного призначення. Означена система управління відрізняється тим, що охоплює комплекс дій, за допомогою яких підприємство ідентифікує свої цілі та визначає процеси й ресурси, потрібні для досягнення бажаних результатів, дає змогу оптимізувати використання ресурсів, ураховуючи короткострокові та довгострокові наслідки управлінських рішень;

удосконалено механізм виробничо-комерційних відносин між спорідненими підприємствами пивоварної і аграрної галузей, який на відміну від наявних, визначає їх роль у формуванні ефективності виробничого напрямку з вирощування ячменю пивоварного призначення;

набули подальшого розвитку положення щодо сутнісної характеристики категорії «ефективність» товаровиробника в напрямках: оцінки співставлення результату та витрат (у різних формах) та співставлення отриманого результату з тими цілями, які поставлені перед підприємством;

набули подальшого розвитку методичні підходи оцінки кон'юнктури ринку пивоварного ячменю, визначення впливу співвідношення попиту і пропозиції на формування ціни поточного маркетингового року та

обґрунтування необхідності прогнозування очікуваного ефекту з урахуванням впливу кон'юнктури ринку;

набули подальшого розвитку дослідження ролі пивоварної якості у визначенні реалізаційної ціни ячменю та ефективності зерновиробництва агропідприємств, особливостей процесу ціноутворення та проблем, які впливають на ціноутворення пивоварного ячменю;

набули подальшого розвитку наукові підходи щодо узагальнення практики масового виробництва пивоварного ячменю співставно з характеристиками ресурсного забезпечення існуючих технологій і аналітикою якості зерна та, на основі цього, розроблені рекомендації з ефективного виробництва та оптимізації маркетинго-логістичної стратегії в господарствах.

Достовірність результатів, отриманих в процесі виконання дисертаційної роботи, а також сформульованих за її результатами, висновків і пропозицій, підтвержені відповідними розрахунками з використанням суттєвого емпіричного матеріалу. Висновки і рекомендації, сформовані в дисертаційній роботі є лаконічними та викладені в логічній послідовності.

Висновки і рекомендації поглиблюють сучасні наукові розробки і містять наукову новизну. Результати дослідження повною мірою апробовані на 7-ми міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

4. Практичне значення результатів дисертаційної роботи

Практична цінність розробок автора полягає в тому, що вони враховують накопичений досвід і є науково обґрунтованими. Розроблені теоретичні положення і методичні підходи можуть бути використані департаментами агропромислового розвитку, а також економічного розвитку, торгівлі та залучення інвестицій обласних державних адміністрацій, суб'єктами аграрного бізнесу та навчальними закладами.

Основні елементи наукової новизни дисертаційної роботи та сформульовані в ній пропозиції щодо оптимізації технології вирощування

ячменю пивоварного напрямку використання шляхом впровадження інтегрованої системи управління пивоварною якістю були визнані як такі, що мають науково-практичне значення і актуальність (протокол засідання кафедри маркетингу, підприємництва і організації виробництва Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва № 8 від 15 лютого 2021 р.) та рекомендовані до використання підприємствами агропромислового комплексу Харківської області (довідка Департаменту агропромислового розвитку Харківської обласної державної адміністрації № 08-34/09/1096 від 24 червня 2021 року).

Науково-технічна розробка «Підвищення ефективності виробництва пивоварного ячменю шляхом підбору та використання сортів з генетично обумовленими стійкими ознаками пивоварної якості і корегованого застосування інноваційної технології», що впроваджувалася у 2019 - 20 рр. безпосередньо в господарствах різних регіонів мала позитивні результати та прийнята до постійного використання в практичній діяльності. (Довідки від ТОВ «Агрофірма «Басово» Золочівського району, ТОВ «Агрофірма «Шанс», Печенізького району Харківської обл. та Фермерське господарство «Сорока Ф.Ф.» Брусилівського району, Житомирської області).

Пропозиції щодо підвищення рівня ефективності виробництва зерна на основі удосконалення збутової політики, оцінки додаткових витрат та додаткового доходу при зміні термінів реалізації зернової продукції розглянуті та апробовані при збуті зерна пивоварного напрямку використання у 2020/21 МР ТОВ «Агрофірма «Шанс», Печенізького району Харківської обл.

Визначення ролі сортових ресурсів, як узагальнюючого показника ефективності виробництва пивоварного ячменю, в рамках науково-технічної розробки за темою: «Сорт від LG Лімагрейн – найрезультативніший засіб підвищення ефективності рослинницької галузі агропромислового комплексу України» допомагає сформуванню чіткої позиції сільгосптоваровиробника щодо перспективи використання сортів, які здатні максимально реалізувати генетично обумовлений потенціал продуктивності та пивоварної якості зерна, забезпечити

гарантовані збут і прибутковість (Довідка Товариства з обмеженою відповідальністю «Лімагрейн Україна» від 12 жовтня 2020 року).

Впровадженні науково-технічної розробки: «Підвищення ефективності виробництва ячменю в сільськогосподарських підприємствах засобом застосування «Системи управління пивоварною якістю від компанії Malteurop», що передбачає співробітництво з сільгосптоваровиробником за схемою: «Сорт + раціональна технологія + консультаційний супровід + облік біологічного врожаю + контроль якості зерна» значно вплинули на дотримання технологічної дисципліни в господарствах, більш раціональне використання коштів, підвищення урожайності та якості зерна, а відповідно і його конкурентоспроможності на внутрішньому ринку (Довідка Товариства з обмеженою відповідальністю «Малтюрорп Юкрейн» від 11 вересня 2020 року).

Теоретичні та методичні засади оцінки ефективності господарської діяльності сільськогосподарських підприємств у сфері зерновиробництва на прикладі виробників пивоварного ячменю прийнято до використання у навчальному процесі Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва, в подальшому Державного біотехнологічного університету, зокрема авторський підхід щодо класифікації показників ефективності з акцентом на якість зернопродукції, що формує основну мету виробничої діяльності.

5. Повнота викладення результатів дисертації в публікаціях

Основні положення та результати дисертаційного дослідження знайшли відображення у 19 наукових публікаціях загальним обсягом 9,6 ум.-друк. аркушів, з них 16 одноосібних, у тому числі 9 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, з них 1 стаття – у виданнях, включених до міжнародної бази даних Scopus та 9 – у матеріалах наукових конференцій. Це цілком достатньо відповідно до вимог до дисертаційних робіт економічного

профілю і дозволяє вважати виконаними положення п. 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

6. Мова і стиль дисертаційної роботи

Дисертація написана державною мовою в науковому стилі. Дисертаційна робота виконана коректно та має завершену логічну структуру. Текстовий матеріал супроводжується достатньою кількістю наукового матеріалу. Поставлену автором мету досягнуто, сформульовані задачі вирішено, а висновки відображають основний зміст роботи.

7. Оцінка змісту дисертаційної роботи та її завершеності

Дисертація складається з анотації, списку опублікованих праць за темою дисертації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (всього 386 найменувань) і 15 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 255 сторінок, з яких основний зміст роботи викладено на 218 сторінці комп'ютерного тексту. Робота містить 49 таблиць, 10 рисунків, 10 додатків, розміщених на 16 сторінках. Список використаних джерел налічує 193 найменувань і розміщений на 20 сторінках.

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету і завдання дослідження, охарактеризовано основні методи дослідження, визначено наукову новизну одержаних результатів і практичне значення одержаних результатів, наведені дані про особистий внесок здобувача в опублікованих працях, апробацію результатів дисертації, публікації, обсяг і структуру дисертації.

У першому розділі досліджено теоретичні основи ефективності виробництва зерна. Зокрема, визначено сутність економічної категорії «ефективність» в історичній ретроспективі та з огляду на різні сфери її прояву (С. 29-34), виявлено відмінності між категоріями «ефективність», «ефект», «результат», «результативність» (С. 35-40), після чого автор логічно, застосовуючи метод дедукції, виділяє основні сучасні наукові підходи щодо тлумачення категорії «ефективність» у взаємозв'язку із такими характеристиками, як «економічність» та «продуктивність» (С. 41-45). Заслуговує на увагу підхід автора щодо розгляду ефективності в аграрній сфері та зокрема в аграрному підприємстві, а також відповідні класифікаційні ознаки (С. 46-52). На основі переходу від розгляду загальних підходів щодо сутності категорії «ефективність» у дисертації поглиблено досліджено особливості ефективності зерна (С. 53-70). Значна увага в дисертаційній роботі приділяється дослідженню чинників ефективності виробництва пивоварного ячменю, зокрема, автор класично розглядає чинники внутрішнього та зовнішнього середовища, у тому числі ресурсозабезпеченість, державне регулювання тощо (С. 71-78). Заслуговує позитивної оцінки поглиблене дослідження такого чинника ефективності виробництва ячменю, як якість, та її співвідношення із ціною продукції (с. 79-85). У цілому в теоретичному розділі автором представлено результати опрацювання значної кількості наукових джерел, у яких розглядаються різні аспекти економічної ефективності виробництва пивоварного ячменю. Таким чином, зроблено вагомий внесок у розвиток економічної теорії в частині виявлення особливостей забезпечення ефективності виробництва пивоварного ячменю в сучасних умовах.

У другому розділі проведено оцінювання впливу антропогенних та природних чинників на ефективність виробництва пивоварного ячменю в умовах трансформаційних змін. Охарактеризовано місце України на світовому ринку ячменю, а також виявлено тенденції виробництва цієї культури в Україні. Зокрема, визначено місце ячменю в структурі посівних площ сільськогосподарських культур, динаміку його урожайності та обсягів виробництва (С. 91-94). Визначено регіони України, у яких найбільше

зосереджено виробництво ячменю (С. 95), проаналізовано показники зовнішньої торгівлі ячменем (С. 96-97).

У дисертаційній роботі значна увага приділяється формуванню структурованого ринку для забезпечення сталого виробництва пивоварного ячменю в Україні. У роботі розглянуто динаміку виробництва пива в Україні (С. 98-100), проблеми та перспективи виробництва солоду, а також передумови залучення інвестицій у цю сферу (С. 101-106). Проаналізовано баланс пивоварного ячменю в Україні, визначено основних суб'єктів ринку пивоварного ячменю (С. 107-109). Приділено увагу дослідженню динаміки цін на ячмінь в Україні та світі (С. 107-117). Дисертант проводить оцінювання залежності ефективності виробництва ячменю пивоварного використання в світі осучаснених вимог до якості зерна від впливу природних і антропогенних факторів. При цьому, значна увага приділяється технологічним особливостям виробництва пивоварного ячменю, наводить шкалу оцінювання зерна ячменю за показниками солодової властивості в країнах, що приєдналися до Європейської Пивоварної Конвенції (ЄПК), вимоги до якості зерна ячменю, вирощеного для виробництва солоду, чинники, що впливають на кількісні та якісні показники ячменю, досліджено вплив гідротермічних умов вегетації на якість та обсяг виробництва ячменю в цілому в Україні та в розрізі регіонів (С. 118-132). Позитивної оцінки заслуговує використання автором статистичних методів дослідження, зокрема групування господарств з вирощування пивоварного ячменю за площею та урожайністю (С. 133). Автор досить детально вивчає вплив таких чинників, як сорт, удобрення, зональне розміщення на валові збори та інші показники ефективності виробництва пивоварного ячменю (С. 134-149). Досить детально проведено діагностику основних показників ефективності вирощування пивоварного ячменю в сільськогосподарських підприємствах України (С. 150-158).

У цілому другий розділ дисертаційної роботи насичений аналітичними даними. Автор всебічно характеризує показники ефективності виробництва пивоварного ячменю та чинники її формування, окреслено основні проблеми, що потребують наукового переосмислення та вирішення.

У третьому розділі обґрунтовано основні напрямки підвищення економічної ефективності виробництва пивоварного ячменю. Автором проведено оцінювання передумов щодо доцільності виробництва пивоварного ячменю, при цьому, наводиться класифікація індикаторів визначення доцільності виробництва зерна ячменю пивоварного використання (С. 163-166). Автор робить висновок, що ринок пивоварного ячменю в Україні формують три ведучі компанії Soufflet, Malteurop і «Оболонь», з частками від 25 до 40 відсотків, та сільськогосподарські підприємства-партнери з вирощування пивоварного ячменю, що є основою розвитку конкуренції на ринку пивоварного ячменю (С. 167). У дисертації наводиться поріг беззбитковості і відповідні рівноважні ціни при вирощуванні пивоварного ячменю в північно-східних регіонах України, а також визначення індексу пивоварної якості зерна ячменю за граничними показниками договірних специфікацій солодових підприємств (С. 168-170). У дисертації наводиться інтегрована система управління пивоварною якістю, як засіб підвищення економічної ефективності виробництва солодового ячменю (С. 171-176). Заслуговують на увагу пропозиції автора щодо удосконалення технології виробництва пивоварного ячменю, а також впровадження маркетингово-логістичної стратегії. При цьому, всебічно обґрунтовано вплив правильно обраних сортів, попередників та системи удобрення у технологічному процесі на ефективність вирощування пивоварного ячменю (177-195). У контексті обґрунтування маркетингової стратегії автор розглядає перспективні ринки збуту, перспективи розвитку партнерських відносин на ринку пивоварного ячменю, напрями удосконалення цінової політики (С. 196-205).

У цілому представлені в третьому розділі пропозиції є обґрунтованими, характеризуються науковою новизною та практичним значенням.

8. Відсутність(наявність) порушень академічної доброчесності

Аналіз дисертаційної роботи та наукових праць Кузіної Вікторії Юрїївни, у яких висвітлено основні наукові результати дисертації, не дає підстав сумніву

в тому, що здобувачем не було допущено порушень академічної доброчесності (плагиату чи фальсифікації). Дисертація містить посилання на відповідні джерела інформації за кожним випадком їх використання, відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права, надає достовірну об'єктивну інформацію про результати власної наукової діяльності.

9. Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Оформлення дисертації за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам до оформлення дисертацій. Мова і стиль викладення дисертаційної роботи чітко висвітлюють одержані науково-практичні результати, визначені метою досліджень. У цілому, за своїм змістом, структурою, актуальністю, оформленням та розробленими рекомендаціями дисертаційна робота відповідає «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

10. Зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи:

Позитивно оцінюючи результати дисертаційної роботи, варто вказати на деякі зауваження та дискусійні положення:

1. Позитивно оцінюючи дослідження автора щодо ефективності вирощування пивоварного ячменю в сільськогосподарських підприємствах, варто зазначити, що робота виглядала б більш переконливо, якби авторка більше уваги приділила виявленню особливостей вирощування та ефективності виробництва пивоварного ячменю в сільськогосподарських підприємствах різного типу, зокрема великих інтегрованих формуваннях та малих фермерських господарствах.

2. У дисертаційній роботі виявлено основних стейкхолдерів ринку пивоварного ячменю, що є позитивним (С. 165-170). Разом з тим, автору доцільно було б детальніше розглянути питання монополізації ринку пивоварного ячменю і значної залежності ефективності виробництва цього товару від попиту великих пивоварних підприємств.

3. У контексті розв'язання важливого наукового питання розвитку малих форм господарювання в агробізнесі у дисертаційній роботі могли б знайти відображення питання розвитку крафтового виробництва пива на кооперативних засадах об'єднання виробників пивоварного ячменю.

4. Автор розглядає ефективність виробництва пивоварного ячменю в умовах трансформаційних змін, для більш структурованого дослідження доцільно було б чіткіше окреслити, які саме трансформаційні зміни здійснюють найбільший вплив на цю галузь, провести їх ранжування та виділити найбільш значущі.

5. Другий розділ дисертаційної роботи присвячений формуванню структурованого ринку для забезпечення сталого виробництва пивоварного ячменю в Україні (С. 98-118). При цьому, автору доцільно було б чіткіше окреслити принципи та складові елементи сталого виробництва, а також приділити більше уваги екологічним аспектам виробництва пивоварного ячменю.

6. У п. 3.2. автор пропонує впровадити інтегровану систему управління пивоварною якістю з метою підвищення економічної ефективності виробництва солодового ячменю. Ці пропозиції виглядали б більш переконливо, якби у дисертації було наведено конкретний приклад імплементації цієї системи в діяльність суб'єктів господарювання з розрахунком економічного ефекту.

Зазначені зауваження та дискусійні положення носять рекомендаційний характер, при цьому, не знижують наукової цінності та практичного значення дисертаційної роботи та не впливають на її позитивну оцінку.

11. Загальний висновок по дисертаційній роботі

Дисертаційна робота Кузіної Вікторії Юріївни на тему «Ефективність виробництва пивоварного ячменю в умовах трансформаційних змін», представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка, є завершеною науковою працею, у якій автором вирішено проблему щодо підвищення ефективності виробництва пивоварного ячменю в умовах трансформаційних змін. Робота містить нові теоретичні узагальнення та науково-методичні підходи щодо вирішення важливого наукового завдання, сформульованого в дисертаційній роботі. Обрану тему дисертаційної роботи розкрито в повному обсязі, мету досягнуто, окреслені завдання вирішено. У результаті дослідження отримано нові наукові результати, які мають теоретичне та практичне значення. Сформульовані дискусійні положення та зауваження не знижують наукової цінності та практичного значення дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Кузіної В.Ю. виконана з дотриманням норм академічної доброчесності, на належному теоретичному і практичному рівнях. За своїм змістом, структурою, актуальністю, оформленням та розробленими рекомендаціями відповідає «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин

Полтавський державний
аграрний університет,
Міністерства освіти і науки України

Юлія САМОЙЛИК